

e i n d p a r a a f	
hoofd afd.	wethouder <i>Koning</i>
dd.	dd. 29/8

Aan
College van Burgemeester en Wethouders
Van
Anne Koning
Afschrift aan
Eric Bavelaar
Arjan Breider

Memo

Datum
28-08-2007
Opsteller
Arjan Breider
Bijlage

Onderwerp
Evaluatie gratis openbaar vervoer op zaterdag

1. Inleiding

In 2006 heeft de gemeenteraad van Delft ingestemd met het aanbieden van gratis openbaar vervoer op lichtjesavond in 2006 en op koninginnedag en alle zaterdagen in 2007. Het hoofddoel van de actie was om meer bezoekers te trekken die anders niet naar de stad zouden gaan. Het neven doel was bewoners en bezoekers "uit te dagen" om het openbaar vervoer vaker te gebruiken. De actie kan daarnaast worden gezien als een middel om de mobiliteitsdruk, en met name de (parkeer)druk in de binnenstad, te verminderen.

Sinds zaterdag 6 januari 2007 rijden er in Delft tussen 11.00 en 18.00 uur gratis bussen en trams op zaterdagen. Daarnaast was er de hele dag gratis openbaar vervoer op lichtjesavond (12 december 2006) en op koninginnedag (30 april 2007). Bij de vaststelling van de actie "gratis openbaar vervoer op zaterdag" is beloofd dat er een tussentijdse evaluatie van de actie zou plaatsvinden. In deze memo is deze evaluatie beschreven.

De evaluatie bestaat uit de algemene bevindingen van de vervoerbedrijven in hoofdstuk 2 van deze memo, een korte beschrijving van de afgenomen vervoerbewijzen in hoofdstuk 3, een analyse van de reizigersaantallen in hoofdstuk 4, de resultaten van het Delft Internet Panel (DIP) in hoofdstuk 5 en de resultaten van een gebruikersonderzoek in hoofdstuk 6. Deze memo eindigt met enkele conclusies in hoofdstuk 7.

2. Ervaring vervoerbedrijven (Connexxion en HTM)

Uit navraag bij Connexxion en HTM blijkt dat de actie positief is ontvangen bij reizigers en medewerkers. Connexxion spreekt van een grote reizigerstoename en heeft elke zaterdag (ook in de zomer) versterkingsritten nodig (4 extra bussen op een totaal aantal van 15 stadsbussen) om de reizigers op zaterdag te kunnen vervoeren. HTM geeft aan dat het aantal tramreizigers niet noemenswaardig is toegenomen. Er hoeven geen extra trams te worden ingezet.

3. Vervoerbewijzen

De Wet Personenvervoer schrijft voor dat reizigers te allen tijde moeten beschikken over een vervoerbewijs, ook als het vervoer gratis is. Daarom heeft de gemeente Delft gratis vervoerbewijzen (een geplastificeerd pasje) laten drukken waarmee men een jaar lang gratis op zaterdagen kan reizen. Daarnaast zijn op de bus dagkaartjes beschikbaar in het geval men niet beschikt over een pasje (dit geldt voornamelijk bezoekers van Delft).

Voorafgaand aan de actie zijn 46.000 gratis vervoerbewijzen huis aan huis verspreid. Binnen één week tijd (6 tot 13 januari 2007) zijn bij de publieksbalie en bij het verkooppunt van Connexxion op het Stationsplein 24.000 gratis vervoerbewijzen afgehaald. In totaal zijn nog 35.000 gratis vervoerbewijzen bijgedrukt om aan de vraag te voldoen. In totaal zijn dus circa 105.000 gratis vervoerbewijzen verspreid. Tenslotte is een digitale versie van het pasje op de gemeentelijke website gezet, het is onbekend hoe vaak dit pasje gedownload is.

4. Telgegevens

Aangezien het lijnennet met de ingang van de nieuwe dienstregeling ingrijpend is gewijzigd, is het lastig om een vergelijking in reizigersaantallen te maken voor het hele openbaar vervoernet. De lijnvoering en de frequentie van lijn 81 zijn echter in grote lijnen hetzelfde als die van lijn 61 in het voorgaande jaar. Op basis hiervan kan een vrij goede vergelijking worden gemaakt.

Op basis van een vergelijking van de reizigers van lijn 61 in februari 2006 met de reizigers van lijn 81 in februari 2007 kan geconcludeerd worden dat het reizigersaantal op zaterdag fors is toegenomen. De bezetting (aantal reizigers gedeeld door de capaciteit van de bus) van lijn 81 is ter hoogte van halte Bolwerk (richting Station) gestegen van 32% naar 90%; het aantal reizigers nam toe met 283% (meting tussen 11.09 en 15.09 uur). De bezetting van lijn 81 ter hoogte van het Station (richting centrum) nam toe van 33% tot 74%; het aantal reizigers steeg met 222% (meting tussen 15.42 en 17.42 uur).

Connexxion heeft de indruk dat lijn 80/82 eveneens goed bezet is op de zaterdagen. De cijfers bevestigen dit. Met name ter hoogte van het Station is de bezetting hoog; richting centrum bedraagt de gemiddelde bezetting 126% en richting Voorhof is de gemiddelde bezetting 111%. Op het piekmoment werden ter hoogte van het Station in één rit (+ versterking) 120 reizigers vervoerd. Ook ter hoogte van halte Krakeelpolderweg (richting Station) is de gemiddelde bezetting hoog (116%).

Over maart 2006 en maart 2007 zijn de cijfers van alle buslijnen verzameld, met uitzondering van lijnen 37 en 130 omdat deze buslijnen alleen telpunten in Den Haag hadden. In tabel 4.1 staan de gemiddelde dagbezettingen per buslijn op zaterdag.

	<i>Lijn</i>	<i>richting</i>	<i>mrt-06</i>	<i>mrt-07</i>	<i>verschil</i>	<i>telpunt</i>
STREEK	38/132	Maassluis	82	132	50	Westlandseweg
	38/132	Delft	118	114	-4	Krakeelpolderweg
	60 streek	Den Haag	416	166	-250	Delft Station
	60 streek	Delft	403	258	-145	Markt (2006) / Zuidpoort (2007)
	62 streek	Nootdorp	424	153	-271	Delft Station
	62 streek	Delft	410	220	-190	Markt (2006) / Zuidpoort (2007)
	121	Zoetermeer	257	449	192	Delft Station
	121	Delft	289	369	80	Zuidpoort (2006) / Pijnacker (2007)
	128	Naaldwijk	287	248	-39	Delft Station
	128	Delft	291	277	-14	Krakeelpolderweg
	129	Rotterdam	108	183	75	Zuidpoort
	129	Delft	126	231	105	Julianalaan
	201	Schiedam	x	x	x	TU
	201	Delft	x	x	x	Overschie
	SUBTOTAAL		3.211	2.800	-411	-13%
STAD	63	TU/Zuid	x	x	x	Delft Station
	63	TU/CS	x	x	x	Zuidpoort
	64 Tanthof	Tanthof	649	x	-649	Delft Station
	64 Tanthof	CS	693	x	-693	Krakeelpolderweg
	64 Ikea	Ikea	561	x	-561	Delft Station
	64 Ikea	CS	436	x	-436	Zuidpoort
	69	TU	x	x	x	Delft Station
	69	Station	x	x	x	Zuidpoort
	60 stad	CS	380	x	-380	Krakeelpolderweg
	60 stad	Tanthof	369	x	-369	Delft Station
	80 Tanthof	Tanthof	x	846	846	Delft Station
	80 Tanthof	CS	x	632	632	Krakeelpolderweg
	80 Ikea	Ikea	x	561	561	Delft Station
	80 Ikea	CS	x	570	570	Markt
	61/81Meerman	CS	407	631	224	Bolwerk
	61/81Meerman	Meermanstr	398	432	34	Delft Station
	61/81 Ruyven	Ruyven	272	608	336	Delft Station
	61/81 Ruyven	CS	398	612	214	Zuidpoort
	62 stad	CS	437	x	-437	Krakeelpolderweg
	62 stad	Tanthof	406	x	-406	Delft Station
	82 Tanthof	Tanthof	x	648	648	Delft Station
	82 Tanthof	CS	x	450	450	Abtswoudsepark
	82 Ikea	Ikea	x	502	502	Delft Station
	82 Ikea	CS	x	385	385	Markt
	130 stad	Tanthof	x	x	x	Delft Station
	130 stad	CS	x	x	x	Krakeelpolderweg
	SUBTOTAAL		5.406	6.877	1.471	27%
	TOTAAL		8.617	9.677	1.060	12%

Tabel 4.1: gemiddelde dagbezettingen per buslijn op zaterdag.

In totaal is een reizigersgroei van 12% waar te nemen. Reizigers maken minder gebruik van de streeklijnen (-13%) en meer van de stadslijnen (+27%). De stijging is opmerkelijk omdat ten opzichte van vorig jaar een groot deel van de dienstregelingen (-30%) is komen te vervallen.

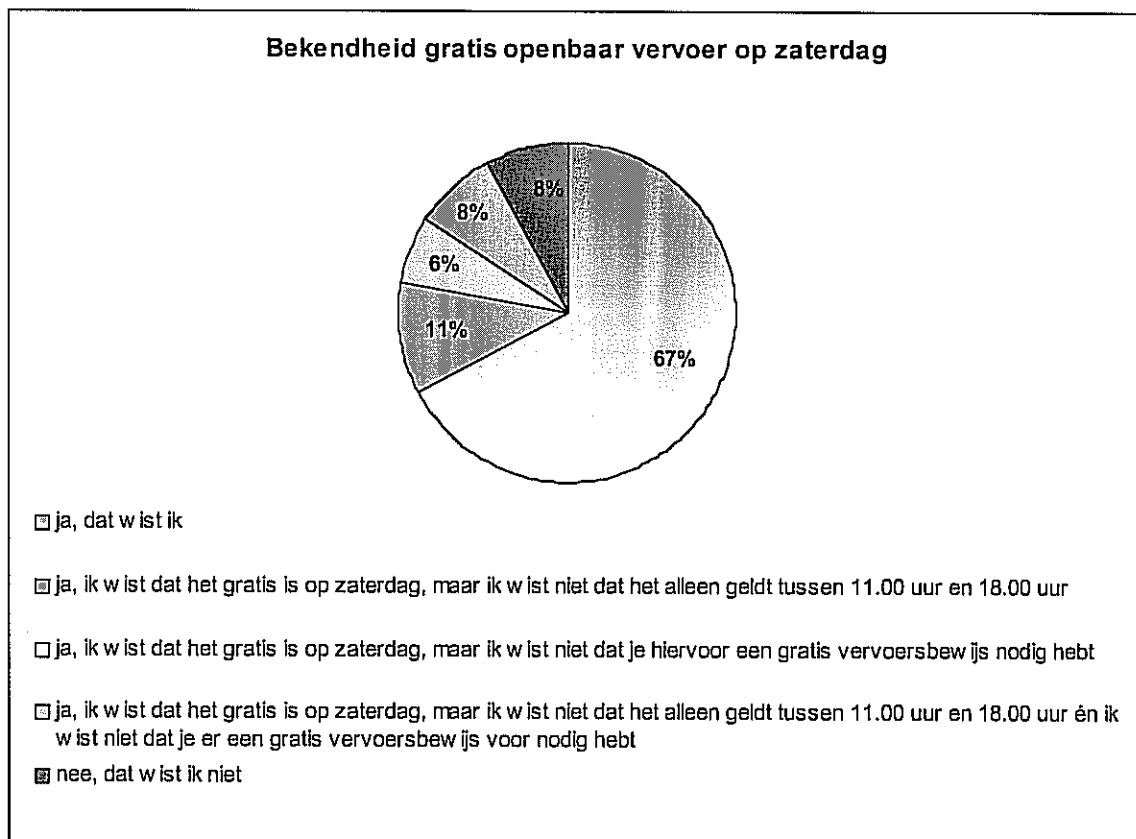
HTM beschikt nog niet over vrijgegeven telcijfers over 2007. Een woordvoerder van HTM heeft aangegeven dat er geen noemenswaardige reizigersgroei op zaterdagen is waar te nemen. Daarentegen reizen er op zaterdag tramlijn 1 sowieso veel mensen met de tram.

5. Delft Internet panel

In mei 2007 zijn de leden van het Delft Internet Panel benaderd om deel te nemen aan een onderzoek over het gratis openbaar vervoer op zaterdag. Van de 2.300 leden die zijn benaderd, hebben er 1.450 de vragenlijst ingevuld. Dit levert een respons op van 63%. De uitkomsten zijn gewogen naar de werkelijke verdeling qua geslacht, leeftijdsgroep en wijk in de populatie. Hierdoor zijn de resultaten representatief voor de Delftse bevolking.

Bekendheid gratis openbaar vervoer

Allereerst is er gevraagd of men, vóór het ontvangen van de vragenlijst, bekend was met het feit dat het openbaar vervoer op zaterdag gratis is. 92% van de Delftenaren was hier inderdaad mee bekend, 11% was er mee bekend maar wist niet dat het alleen geldt tussen 11.00 uur en 18.00 uur en 6% wist niet dat er een gratis vervoersbewijs voor nodig is. De resultaten zijn in tabel 5.1 weergegeven.

Figuur 5.1: Bekendheid gratis openbaar vervoer op zaterdag (in %)

Er zijn verschillen te zien tussen de diverse leeftijdsgroepen en tussen de wijken. In tabel 5.2 valt af te lezen dat het aandeel dat bekend is met gratis openbaar vervoer op zaterdag, toeneemt naarmate de leeftijd toeneemt. Wat betreft de wijken, kan er opgemerkt worden dat het aandeel dat bekend is met de maatregel, relatief hoog is onder de inwoners van de wijken Tanthof, Voorhof en Buitenhof.

Leeftijdsgroepen	%
18-24 jaar	46
25-34 jaar	57
35-44 jaar	70
45-54 jaar	76
55 jaar en ouder	78
totaal	67
Wijk	%
Binnenstad	53
Vrijenban	62
Voordijkshoorn/Hof van Delft	59
Tanthof	83
Voorhof	71
Buitenhof	82
Wippolder	59
totaal	67

Tabel 5.2: bekend met gratis openbaar vervoer per leeftijd en wijk (in %)

Gebruik gratis openbaar vervoer

Vervolgens is er gevraagd of men dit jaar gratis gebruik heeft gemaakt van de bus of de tram. Meer dan de helft (56%) van de Delftenaren geeft aan *geen* gebruik te hebben gemaakt van het gratis openbaar vervoer op zaterdag. 30% heeft dit wel gedaan. 13% geeft aan geen gebruik te hebben gemaakt van het gratis openbaar vervoer omdat men geen gratis vervoerbewijs heeft. De resultaten staan in tabel 5.3.

	%
ja	30
nee, ik heb geen gebruik gemaakt van het gratis openbaar vervoer	56
nee, want ik heb geen gratis vervoersbewijs	13
nee, maar ik had er wel gebruik van gemaakt als ik wist dat het gratis was	1
totaal	100

Tabel 5.3: gebruik gratis openbaar vervoer (in %)

In tabel 5.4 staat het gebruik van gratis openbaar vervoer naar wijk uitgesplitst. Het gebruik is hoger onder de inwoners van de wijken Tanthof, Voorhof en Buitenhof. Er was ook al geconstateerd dat de bekendheid van de actie in deze wijken relatief groot was (zie tabel 5.2).

	%
Binnenstad	14
Vrijenban	13
Voordijkshoorn/Hof van Delft	21
Tanthof.	49
Voorhof	43
Buitenhof	55
Wippolder	13
totaal	30

Tabel 5.4: gebruik gratis openbaar vervoer naar wijk (in %)

Bij de diverse leeftijdsgroepen zijn er, ondanks de verschillen in bekendheid (zie tabel 5.2), geen opvallende verschillen gevonden in het gebruik van het gratis openbaar vervoer.

Aan de personen die hebben aangegeven dit jaar gratis gebruik te hebben gemaakt van de bus en tram, is gevraagd wat zij gedaan zouden hebben als ze hiervoor gewoon moesten betalen. De resultaten staan in tabel 5.5. Zij konden meerdere antwoorden aankruisen. Iets meer dan vier op de tien (44%) van de gebruikers van het gratis openbaar vervoer geeft aan dat zij betaald of gestempeld hadden als het niet gratis was geweest. 40% geeft aan vaker de fiets te gebruiken als het openbaar vervoer niet gratis zou zijn; 19% zou in plaats van de bus vaker de auto nemen. 5% was vaker thuisgebleven als het openbaar vervoer niet gratis zou zijn.

	%
ik had betaald/gestempeld	44
ik had de fiets gebruikt	40
ik had de auto gebruikt	19
ik had mijn abonnement gebruikt	9
ik was gaan lopen	9
ik was thuis gebleven	5
anders	4

Tabel 5.5: alternatief voor gratis openbaar vervoer (in %)

Redenen om geen gebruik te maken van het gratis openbaar vervoer

De Delftenaren die dit jaar géén gebruik hebben gemaakt van het gratis openbaar vervoer, is gevraagd wat de belangrijkste redenen zijn om hier geen gebruik van te maken. De resultaten staan in tabel 5.6. Zij konden meerdere antwoorden aankruisen. Bijna de helft (48%) van de Delftenaren die dit jaar geen gebruik hebben gemaakt van gratis openbaar vervoer, geeft aan dat zij (bijna) nooit de bus of tram gebruiken, een kwart neemt de fiets en 21% woont dichtbij of in het centrum waardoor ze geen openbaar vervoer menen nodig te hebben.

	%
ik neem (bijna) nooit de bus/tram	48
ik neem de fiets	23
ik woon dichtbij of in het centrum	21
ik ga lopend of fietsen	9
ik kan in de bus/tram geen dingen vervoeren	6
ik ga lopend	5
de bus/tram rijdt niet vaak genoeg	5
er is geen halte in de buurt van mijn huis of mijn bestemming	5
de reistijd van de bus/tram is te lang	4
ik ben op zaterdag nooit in Delft	3
ik neem de auto	3
ik kan door een handicap geen gebruik maken van het openbaar vervoer	2
ik blijf op zaterdag altijd thuis	2
de tijden zijn niet gunstig	2
de bus/tram is niet comfortabel genoeg	2
er is geen goede verbinding met OV	1
ik ga op zaterdag (bijna) nooit de stad in	1
ik voel mij in de bus/tram niet veilig	1
overig	7

Tabel 5.6: redenen om geen gebruik te maken van gratis OV (in %)

Onder 'overig' is bijvoorbeeld opgegeven dat men een jaarabonnement heeft of dat men het in de bus/tram te druk vindt.

Aan het eind van de vragenlijst had men de mogelijkheid opmerkingen te plaatsen. Deze zijn zoveel mogelijk in categorieën verdeeld (zie tabel 5.7). Circa een kwart van de Delftenaren (26%) vindt het een goed initiatief en bijna nog eens een kwart (23%) ziet graag een uitbreiding hierop, bijvoorbeeld in de uren in de dagen of in de regio.

	%
goed initiatief	26
uitbreiding dagen/uren/regio	23
ik gebruik het niet/heb er niets aan	10
slecht idee/afschaffen/niet nodig	9
ik heb geen gratis vervoersbewijs gehad	8
vrijkaartje is overbodig	7
informatieverstrekking is onvoldoende	5
te druk geworden in bussen/trams	4
liever frequentere reistijden dan gratis OV, liever weer oude dienstregeling	3
gratis openbaar vervoer voor bepaalde doelgroepen is goed	2
overig	19

Tabel 5.7: opmerkingen over het gratis openbaar vervoer (in %)

6. Gebruikersonderzoek (busenquête)

Respons

Op zaterdag 14 juni 2007 zijn tussen 11.00 en 18.00 uur enquêtes afgenomen op buslijn 80/82 en op buslijn 81. In totaal zijn 1.124 geldige enquêtes ingevuld. Een vrij groot deel van de ondervraagden is 65 jaar of ouder (25%). Het grootste aandeel van de ondervraagden is een vrouw (62%). Van het totaal aantal ondervraagden is 69% afkomstig uit Delft en komt 31% van buiten Delft.

Aan de reizigers is gevraagd wat ze gedaan zouden hebben als ze gewoon voor hun reis hadden moeten betalen. De resultaten staan in tabel 6.2.

Het openbaar vervoer is vandaag gratis. U zit nu in de bus. Wat had u gedaan als u gewoon moest betalen?	%
Ik had betaald / gestempeld	59%
Ik had mijn abonnement gebruikt	12%
Ik was thuisgebleven	6%
Ik had deze rit per auto gemaakt	5%
Ik had deze rit op de fiets gemaakt	9%
Ik was gaan lopen	6%
Anders, namelijk...	3%
niet ingevuld	
totaal	

Tabel 6.2: alternatief voor gratis openbaar vervoer (in aantallen en in %)

59% van de reizigers gaf aan dat ze voor hun reis betaald / gestempeld zouden hebben als de bus *niet* gratis zou zijn. Daarnaast zou 12% hun abonnement gebruiken. 9% gaf aan de fiets te hebben genomen, 6% zou zijn gaan lopen en 5% zou de auto gebruiken. 6% zou thuis zijn gebleven als de bus niet gratis zou zijn.

Van de ondervraagden die 65 jaar of ouder zijn, geeft een vrij groot deel aan dat ze voor hun reis zouden betalen als de bus *niet* gratis was (een aandeel van 74%). Van de ondervraagden onder de 18 jaar geeft een vrij groot aandeel aan dat ze de fiets zouden gebruiken als de bus *niet* gratis was (een aandeel van 23%).

Van de reizigers van buiten Delft geeft een vrij groot aandeel (66%) aan dat ze zouden betalen als de bus niet gratis zou zijn. Binnenstadsbewoners geven vrij veel aan te gaan lopen als de bus niet gratis was (een aandeel van 22%). Bewoners van Tanthof-west geven vrij veel aan de fiets (een aandeel van 17%) of de auto (een aandeel van 10%) te gebruiken als de bus *niet* gratis zou zijn

7. Bevindingen en conclusies

De belangrijkste bevindingen zijn als volgt:

- De vervoerbedrijven spreken van een succes. Reizigers geven bij Connexxion en HTM aan dat ze de actie waarderen. Vooral het aantal busreizigers lijkt hoog te zijn. Connexxion heeft versterkingsritten nodig om de reizigers te vervoeren. HTM neemt geen noemenswaardige toename van reizigers waar.
- De benodigde gratis vervoerbewijzen zijn gretig afgenomen door de Delftse bevolking. In totaal zijn 105.000 gratis vervoerbewijzen verstrekt. Het is onbekend hoeveel vervoerbewijzen zijn gedownload van de gemeentesite.
- Als lijn 81 in 2007 wordt vergeleken met lijn 61 in 2006 is de bezettingsgraad (aantal passagiers gedeeld door het aantal zitplaatsen) ruim verdubbeld (op sommige haltes zelfs bijna verdrievoudigd). Ook lijn 80/82 laat hoge bezettingsgraden zien op zaterdag. Als de reizigersaantallen van alle lijnen worden vergeleken, zijn er in 2007 (gratis openbaar vervoer) 12% meer reizigers dan in 2006 (geen gratis openbaar vervoer).
- Uit het Delft Internet Panel (DIP) blijkt dat verreweg het grootste deel van de Delftse bevolking (92%) bekend is met de actie gratis openbaar vervoer op zaterdag. 30% van de ondervraagden heeft daadwerkelijk gebruik gemaakt van het gratis openbaar vervoer. Van de personen die het gratis openbaar vervoer gebruiken, geeft 44% aan dat ze ook zouden betalen als het openbaar vervoer *niet* gratis zou zijn. 40% geeft aan vaker de fiets te gebruiken als het openbaar vervoer *niet* gratis zou zijn; 19% zou in plaats van de bus de auto nemen. Van de personen die geen gebruik hebben gemaakt van het gratis openbaar vervoer, reist 48% bijna nooit met de bus/tram. 23% neemt de fiets in plaats van de bus/tram en 21% gebruikt het openbaar vervoer niet omdat men dicht bij het centrum woont.

- Uit een busenquête, gehouden in juni 2007, blijkt dat 59% van de reizigers ook zou betalen als het openbaar vervoer *niet* gratis zou zijn. Dit is hoger dan in de DIP-enquête. 12% reist met een abonnement. Indien het openbaar vervoer *niet* gratis zou zijn, zou 9% van de reizigers de fiets nemen, 6% gaan lopen en 5% de auto nemen. De percentages ondervraagden die de met de fiets, de auto of te voet zouden gaan, zijn in de DIP-enquête hoger; dit heeft er waarschijnlijk mee te maken dat in de DIP-enquête meerdere antwoorden konden worden gegeven, hetgeen in de busenquête niet het geval was..

De actie openbaar vervoer is in opzet geslaagd. Er zijn echter ook enkele neveneffecten te noemen, te weten:

- geen noemenswaardige toename van reizigers in de tram;
- weinig mensen naar de stad die thuis zouden zijn gebleven als het openbaar vervoer niet gratis was;
- veel reizigers die de gratis bus of tram gebruiken in plaats van de fiets.

Op basis van de bevindingen kan worden gesproken de volgende positieve resultaten:

- uiting van waardering door bewoners en vervoerbedrijven;
- massale afname van de gratis vervoerbewijzen;
- toename van het aantal reizigers in de bus;
- grote bekendheid bij de Delftse bevolking;
- vrij veel bewoners die het gratis openbaar vervoer hebben gebruikt;
- vrij veel bewoners die het openbaar vervoer hebben gebruikt in plaats van de auto.

Conclusie

Er kan geconcludeerd worden dat de opzet van de actie gratis openbaar vervoer op zaterdag geslaagd is. Het lijkt erop dat de Delftse bewoners de uitdaging om het openbaar vervoer vaker te gebruiken, hebben aangenomen. Dit blijkt onder meer uit de hoge reizigersaantallen op zaterdagen. Daarnaast heeft een deel van de reizigers af en toe de auto laten staan (19% in de DIP-enquête) om in plaats daarvan met het openbaar vervoer te reizen.

Het doel om met de actie meer winkelend publiek te trekken is, op basis van de onderzoeksresultaten, niet gehaald. Slechts 5% van de ondervraagden in de DIP-enquête geeft aan dat ze thuis zouden blijven als de bus niet gratis zou zijn.

Op basis van de onderzoeksresultaten is het College van Burgemeester en Wethouders van mening dat de actie na 2007 niet moet worden voortgezet. De actie is weliswaar in opzet geslaagd maar er is niet aantoonbaar meer winkelend publiek aangetrokken.

BESLUIT

- Kennis nemen van de inhoud van deze memo.
- Instemmen met het besluit dat de actie "gratis openbaar vervoer op zaterdag" na 2007 niet wordt voortgezet.